

## Література

1. Banking Banana Skins 2012. The system in peril // The CSFI survey of bank risk. CSFI Centre for the Study of Financial Innovation. – 40 с. [Electronic resource]. – Mode of access [http://www.pwc.ru/en\\_RU/ru/banking/assets/CSFI\\_PwC\\_Banana\\_Skins\\_01-12.pdf](http://www.pwc.ru/en_RU/ru/banking/assets/CSFI_PwC_Banana_Skins_01-12.pdf).
2. Кириченко О.А. Економічна безпека банківської системи України в умовах глобальної фінансової кризи / О.А. Кириченко, С.В. Мелесик // Актуальні проблеми економіки : наук. економ. журнал. – 2009. – № 8. – С. 223-231.
3. Ревак І. Вплив світової кризи на економічну безпеку держави (на прикладі Болгарії та України) / І. Ревак, М. Зотова, О. Чапран / Львівський ДУ ВС. [Електронний ресурс]. – Доступний з [http://www.rusnauka.com/7\\_NMIW\\_2009/Economics/42579.doc.htm](http://www.rusnauka.com/7_NMIW_2009/Economics/42579.doc.htm).
4. Вплив світової кризи ліквідності на Україну та шлях до економічного відновлення / Позиційний документ Міжнародного фонду Блейзера // Форум з економічного розвитку України. – Вашингтон, США. – 15 жовтня 2009 року. [Електронний ресурс]. – Доступний з <http://www.usubc.org/reports/TBFPPositionPaperForum09Ua.pdf>.
5. Сальдо платіжного балансу 2011/ Информационный портал "Статистика стран мира". [Электронный ресурс]. – Доступный з <http://www.iformatsiya.ru/tab1/904-saldo-platezhnogo-balansa-2011.html>.
6. Офіційний сайт державної служби статистики України. [Електронний ресурс]. – Доступний з <http://www.ukrstat.gov.ua/>.

### **Кишакевич Б.Ю. Ключевые аспекты обеспечения экономической безопасности Украины в контексте мирового финансового кризиса**

Рассмотрены основные факторы, которые влияют на формирование эффективного механизма обеспечения экономической безопасности Украины в условиях преодоления отрицательных последствий мирового финансового кризиса 2008-2009 гг. и обострения современного долгового кризиса в Евросоюзе.

**Ключевые слова:** экономическая безопасность, финансовая безопасность, долговой кризис, платёжный баланс, бюджетный дефицит, структура экспорта, диверсификация экспорта.

### **Kyshakevych B.Yu. Key aspects of Ukrainian economical safety guaranteeing under condition of the world financial crisis**

Main factors that influenced an effective mechanism of Ukrainian economical safety guaranteeing under condition of world financial crisis 2008-2009 years and European debt crisis intensifying were discussed.

**Keywords:** Economical safety, financial safety, debt crisis, balance of payments, budget deficit, export structure, export diversification.

УДК 339.168

**Проф. О.Г. Мельник, д-р екон. наук;  
студ. В.С. Хмаренко – НУ "Львівська політехніка"**

### **МИТНА ЕКСПЕРТИЗА: СУТНІСТЬ, ПРИЗНАЧЕННЯ ТА ВИДИ**

Охарактеризовано сутність митної експертизи та визначено місце поняття у митній діагностиці. Окреслено відмінності між митною експертизою та діагностикою. Наведено класифікацію видів митних експертиз, які проводять в Україні. Описано чинну структуру митних експертних підрозділів з деталізацією за територіальним розміщенням та спеціалізацією.

**Ключові слова:** митна експертиза, суб'єкт та об'єкт експертизи, види митної експертизи.

**Актуальність проблеми та її зв'язок з важливими науково-практичними завданнями.** Серед основних складових митного контролю в різноманітних його проявах є митна експертиза. Часто виникає ситуація, коли потрібно

визначити відповідність митної вартості, зазначеної в декларації фактичним показником об'єкта, визначити хімічний та технічний склад тощо. Тому в практиці Державної митної служби України (ДМСУ) постійно використовують підрозділи митної експертизи. З огляду на непересічну роль митної експертизи у сфері захисту державних інтересів, виникає необхідність в уточненні її змістового та функціонального наповнення, конкретизації різновидів.

Важливим аспектом в організаційній структурі ДМСУ є виокремлення підрозділів митної експертизи, як окремої ланки, що дислокуються в територіальних управліннях. Основне їх завдання – проведення митного дослідження та параметрів товарів, що підлягають перевірці. В роботі митників завжди актуальними залишалась процедура відбору проб товарів, що переміщуються через митний кордон, аналіз супровідної документації та матеріалізованих джерел інформації. Паралельно з товарами, що були виявлені внаслідок перевірок, дослідженню також підлягають контрабандні зразки наркотичних речовин, сильнодіючих отруйних речовин, культурно-історичних цінностей та зброї. Ключовою функцією підрозділів митної експертизи є класифікація товару та коригування його реальної вартості, встановлення походження, екологічної безпеки, хімічного складу тощо.

**Аналіз літературних джерел.** Згідно зі "Словником іноземних слів", термін "експертиза" походить від латинського "expertus", що означає "досвідчений", "знаючий" [3, с. 588]. Т.М. Коломієць, Н.В. Притульська, О.Л. Романенко визначають експертизу як дослідження якості (споживчих властивостей, нешкідливості, харчової цінності тощо), кількості та відповідності умовам нормативної документації, умовам договору (контракту) партії (або окремого) товару з поданням мотивованого, об'єктивного (незалежного), кваліфікованого висновку [1]. Інша група авторів надає трактування саме поняттю "митна експертиза", розглядаючи його, як спеціальне науково-практичне дослідження, яке проводить експерт з метою вирішення завдань митної справи [2]. У Митному кодексі України законодавець регламентує: "Експертиза призначається, якщо для з'ясування питань, що виникають у справі про порушення митних правил, виникла потреба у спеціальних знаннях з окремих галузей науки, техніки, мистецтва, релігії тощо" [4].

Одночасно з поняттям митна експертиза, часто використовують митну діагностику. Через відсутність фахових знань та недостатньої кількості інформації ці поняття часто ототожнюють, хоча їх зміст відрізняється. Діагностика у перекладі з грецької мови – здатність розпізнавати, ідентифікувати [3]. Діагностику в митній справі розглядають як збір інформації про об'єкт митного огляду та визначення його стану. Результуючим показником діагностики є отримання даних щодо доцільності митної експертизи згідно з існуючими нормами митного законодавства. Отже, експертиза є складовою частиною діагностики, індикатором доцільності провадження адміністративних дій.

Загалом, митну експертизу можна тлумачити у двох аспектах. За першим з них – це є дія державних службовців (митних експертів), згідно з нормами чинного законодавства, що ґрунтується на виконанні ними службових обов'язків. Серед основних нормативних документів, що регламентують їх діяльність, можна виділити: Конституцію України [7], Митний кодекс України [4], а також інші нормативні акти, ключове місце серед яких посідає Постанова

КМУ від 12.12.2002 р., № 1862 "Про затвердження Порядку взяття проб і зразків товарів, проведення досліджень, (аналізу, експертизи) з метою їх митного оформлення, а також розпорядження зразками", згідно з якою регламентується однойменна діяльність. Другий аспект – це наукова діяльність, метою якої є надання обґрунтованого висновку щодо об'єкта дослідження відповідно до запиту митних органів

У роз'ясненнях до Митного кодексу України законотворці пов'язують призначення митної експертизи з виконанням таких завдань: проведення лабораторних досліджень, експертиз, прийняття рішень про класифікацію товарів згідно з УКТ ЗЕД для забезпечення здійснення митного контролю; проведення науково-дослідних робіт у сфері експертного забезпечення діяльності митних органів у межах питань, віднесених до компетенції митної служби; керівництво діяльністю експертних підрозділів; забезпечення організації підготовки, перепідготовки й підвищення кваліфікації експертів за напрямками досліджень [10].

**Цілі дослідження.** Уточнити понятійний апарат, призначення та виду класифікацію митної експертизи.

**Результати дослідження.** Проаналізувавши фахові наукові видання та наукові роботи, пропонують під митною експертизою розуміти спеціалізований метод дослідження, який дає змогу за наявності певних підстав сформулювати експертний висновок щодо параметрів досліджуваного об'єкта під час перетину ним кордону, хімічного аналізу, класифікації згідно з УКТЗЕД, кількісних та якісних характеристик, встановлення відповідності вимогам чинного законодавства та подальших правових дій відповідно до отриманих висновків.

Суб'єктами митної експертизи є спеціальні структури, підпорядковані безпосередньо Голові ДМСУ, – так звані експертні підрозділи, що розташовані по всій території країни, відповідно до спеціалізації митної експертизи. Коротку характеристику наведено в таблиці.

**Табл. Розміщення експертних підрозділів та їх коротка характеристика**

Підрозділи	Регіони діяльності	Спеціалізація
Київські експертні підрозділи: 1. Служба досліджень хімічної та промислової продукції м. Києва. 2. Служба досліджень товарів харчового призначення та біологічно-активних речовин м. Києва.	м. Київ, Вінницька, Житомирська, Київська, Хмельницька, Черкаська, Чернігівська, Чернівецька області.	Товари харчового призначення, спиртовмісні рідини, безалкогольна продукція та топон, лікарські засоби, біологічні добавки та наркотичні засоби. Експертиза неорганічних речовин та металів, товарів органічного походження.
Ужгородська служба з експертного забезпечення митних органів. Загальна лабораторія	Закарпатська область	Хімічна продукція та товари харчового призначення.
Харківська служба з експертного забезпечення митних органів 1. Відділ досліджень хімічної продукції 2. Відділ досліджень товарів харчового призначення.	Полтавська, Сумська, Харківська області.	Ювелірні вироби, органічні речовини (лаки, фарби, папір, картон), лікарські препарати, субстанції, тканини, текстиль.
Одеська служба з експертного забезпечення митних органів 1. Відділ досліджень хімічної продукції 2. Відділ досліджень товарів харчового призначення	Миколаївська, Одеська, Херсонська області.	Тканина, текстиль, одяг, алкогольні напої (вино та виноматеріали, коньячний спирт), харчові продукти (риба, зерно), метали, сплави, ювелірні вироби, фармацевтичні препарати.

Луганський сектор з експертного забезпечення митних органів	Луганська область, м. Северодонецьк	Метали, сплави, товари хімічної промисловості.
Дніпропетровська служба з експертного забезпечення митних органів: 1. Сектор досліджень хімічної продукції 2. Сектор досліджень товарів харчового призначення.	Дніпропетровська, Запорізька, Кіровоградська області	Неорганічні речовин та метали (руди, шлаки, сплави, вироби з чорних та кольорових металів).
Кримська служба з експертного забезпечення митних органів: 1. Сектор досліджень хімічної продукції 2. Сектор досліджень товарів харчового призначення	Автономна Республіка Крим, м. Севастополь	Тканини, текстиль, органічні речовин та матеріали (полімери, лаки, фарби, засоби для оброблення шкір, хутра), лікарські препарати.

У поточному році планується істотне розширення експертних підрозділів митниці. Представництва будуть розташовані по всій території держави рівномірно. Такі заходи запроваджуються для оптимізації процесу оцінювання товару і попередження найбільш поширеного виду порушення: завищення або заниження митної вартості для отримання додаткової вигоди.

Видова класифікація митної експертизи охоплює найважливіші напрями дослідження матеріалів та речовин. Серед них виділяють: хімічні, класифікаційні, матеріалознавчі, товарознавчі, гемологічні, технічні експертизи документів, експертизи на віднесення об'єктів до списків, які контролюються, інші, якщо необхідно [6]:

- хімічна експертиза вирішує питання якісного та кількісного хімічного складу речовин, товарів, субстанцій та їх фізико-хімічних властивостей;
- класифікаційні експертизи спрямовані на визначення технічних параметрів та властивостей згідно з УКТЗЕД;
- матеріалознавчі експертизи здійснюються з метою уточнення митного найменування товарів за УКТЗЕД та дають змогу визначити матеріали, з яких виготовлені різні товари;
- товарознавчі експертизи здійснюються з метою визначення вартості товарів шляхом аналізу якісних та кількісних характеристик;
- гемологічні експертизи спрямовані на визначення виду та класу дорогоцінних, напівдорогоцінних декоративних каменів, визначення їх природи, ваги, геометричних характеристик, якості та інших показників;
- технічну експертизу документів здійснюють з метою визначення тотожності документів, печаток, штампів, банкнот, акцизних марок, голографічних етикеток;
- експертиза на віднесення до контрольних списків. Цей вид досліджень необхідний для визначення наркотичних та психотропних речовин, сильнодіючих препаратів та прекурсорів;
- інші види експертиз, необхідні для митного оформлення продукції, серед них експертиза об'єктів невідомої природи, експертиза культурної, історичної та художньої цінності тощо.

При цьому варто зазначити, що регіональні представництва спеціалізуються на проведенні певного виду експертиз. Це зумовлено прагненням держави оптимізувати роботу митниць та спростити механізм отримання висновків суб'єктам зовнішньоекономічної діяльності, відповідно до регіональних особливостей товарів, що перетинають кордон.

**Висновки та перспективи подальших досліджень.** Експертні підрозділи ДМСУ виконують важливу функцію у сфері контролю за дотриманням норм та правил щодо перетину товарами державного кордону. Підпорядковані лабораторії та експерти забезпечують економічний, біологічний та культурологічний захист державних інтересів.

Подальше дослідження варто зосередити на ідентифікації статусу митного експерта та розмежуванні повноважень структур ДМСУ та підрозділів інших міністерств та відомств.

### Література

1. Коломієць Т.М. Експертиза товарів : підручник / Т.М. Коломієць, Н.В. Притульська, О.Л. Романенко. – К. : Вид-во КНТЕУ, 2001. – 274 с.
2. Основи експертизи продовольчих товарів : навч. посібн. [для студ. ВНЗ] / В.Д. Малигіна, Л.Д. Титаренко, Л.В. Породіна, Г.О. Лихоніна, Н.Т. Лазарева, О.Ю. Холодова. – К. : Вид-во "Кондор", 2009. – 296 с.
3. Словарь иностранных слов. – М. : Изд-во "Русский язык", 1980. – 624 с.
4. Митний кодекс України: від 11.07.2002 р., № 92-IV // Відомості Верховної Ради України. – 2002. – № 38-39.
5. Закон України "Про судову експертизу": від 25.02.1994 р., № 4038-ХІІ // Відомості Верховної Ради України. – 1994. – № 28.
6. Діагностика та експертиза в митній діяльності : конспект лекцій / О.Є. Кузьмін, О.Г. Мельник, О.В. Муқан, В.Й. Жежуха, О.Ю. Григор'єв. – Львів : Вид-во НУ "Львівська політехніка", 2011 р. – 57 с.
7. Конституція України: від 28.06.1996 р., № 254 к/96-ВР // Відомості Верховної Ради України. – 1996. – N 30.
8. Експертиза товарів : підручник / Т.М. Коломієць, Н.В. Притульська, О.Л. Романенко. – К. : Вид-во КНТЕУ, 2001. – 274 с.
9. Митна газета: інформаційне видання з питань митної справи та зовнішньоекономічної діяльності. – 01.2012 р., № 1 (390).
10. Науково-практичний коментар Митного кодексу України : наук. коментар. – К. : 2008. – 754 с.
11. Постанова Кабінету Міністрів України "Про затвердження Порядку взяття (надання) проб і зразків товарів, проведення досліджень (аналізу, експертизи) з метою їх митного оформлення, а також розпорядження зразками" від 12.12.2002 р., № 1862.

### **Мельник О.Г., Хмаренко В.С. Таможенная экспертиза: сущность, предназначение и виды**

Охарактеризована сущность таможенной экспертизы и определено место понятия в таможенной диагностике. Определены различия между таможенной экспертизой и диагностикой. Приведена классификация видов таможенных экспертиз, которые проводятся в Украине. Описана действующая структура таможенных экспертных подразделений с детализацией по территориальному размещению и специализации.

**Ключевые слова:** таможенная экспертиза, субъект и объект экспертизы, виды таможенной экспертизы.

### **Mel'nyk O.G., Khmarenko V.S. Customs examination: essence, appointments and types**

The article characterizes the nature of customs examination and the place the concept of customs diagnostics. The differences between the customs examination and diagnosis are outlined. The classification of types of customs examinations held in Ukraine is given. We describe the current structure of customs expert units with detail on the territorial location and specialization.

**Keywords:** Customs examination, subject and object analysis, types of customs examination.

УДК 339.9

Студ. Ю.М. Іванечко; асист. С.П. Чапран –  
НУ "Львівська політехніка"

### ГЛОБАЛЬНІ ПРОБЛЕМИ ЕФЕКТИВНОГО ВИКОРИСТАННЯ ЕНЕРГЕТИЧНИХ ТА СИРОВИННИХ ЗАПАСІВ

Розглянуто деякі актуальні проблеми, пов'язані з ефективним використанням наявних природних ресурсів. За останні два десятиріччя людство досягло певних успіхів у вирішенні глобальних економічних проблем: сировинної і енергетичної. Проте у багатьох районах світу ці проблеми, так само, як і ще одна економічна проблема – продовольча, є дуже актуальними.

**Ключові слова:** сировина, енергетика, корисні копалини, енергоносії, первинні ресурси, вторинні ресурси, енергоспоживання.

**Постановка проблеми.** Функціонування сучасних підприємств відбувається в дедалі складніших умовах. У цій ситуації перед економікою постає проблема обмеженості ресурсів. Для того, щоби повністю задовольняти поточні потреби людства, наявна кількість доступної енергії та сировини є недостатньою. Тому потрібно використовувати енергоощадні технології, за допомогою яких можна було б використовувати менше ресурсів. Але перехід на нову техніку потребує, знову ж таки, великих затрат коштів та часу, що є для окремих підприємств надзвичайно не вигідно.

**Огляд останніх досліджень і публікацій.** Проблемі застосування сировини та енергетики приділяти увагу С.Б. Авдашева, І. Нижній, В.Є. Житний, Л.М. Письмаченко, С. Чернокондратенко, С. Чудина та ін.

Метою дослідження є висвітлення основних проблем сьогодення, пов'язаних з нестачею енергетичних та сировинних запасів та їх неефективним використанням. Також будуть запропоновані заходи для подолання негативних тенденцій у сфері енергетики та сировини.

**Виклад основного матеріалу дослідження.** Мінімум енергії, необхідний для підтримки життєдіяльності людини (в первісному і сучасному світі), дорівнює 12,6 мегаджоулів на день або 4,18·10<sup>3</sup> мегаджоулів на рік, що еквівалентно енергії, яка виділяється під час спалювання 125 кг нафти. У зв'язку з підвищенням вимог людей до комфорту на початку ХХ ст. споживання енергії перевищило біологічно необхідний рівень у 5,5 раза, у 1980 р. – у 13,3 раза, а на початку ХХІ ст. 23-25 разів [1].

Світове виробництво найважливіших видів сировинних ресурсів зростає приблизно тими ж темпами, що і валовий спожитий продукт (ВСП) та світове промислове виробництво. Так, за період 1951-1990 рр. за зростання ВСП у 3 рази і світового промислового виробництва в 3,6 раза продукція видобувних галузей збільшилася в 3,7 раза. Для підтримки цих темпів економічного розвитку світовий видобуток нафти виріс у 4 рази; природного газу – у 5,8; залізної руди – у 2,5; виплавка сталі – у 2,9; виробництво пластмас – у 40 разів. Виробництво сільгоспродуктів за цей же період також істотно зросло: бавовни – у 2 рази; каучуку – у 2,1 рази; пиломатеріалів – у 1,6; пшениці – у 2,7 раза [2].

У середньому людина за рік споживає енергії 2,2 т у.п. (тонн умовного палива), у той час як у США споживання енергії дорівнює 12, у Німеччині – 6, а в країнах Африки 0,1 т у.п., що на 40 % менше мінімуму енергії для підтримки життєдіяльності людини. Світове використання енергоресурсів за роками у то-